
ATSAKOMYBĖS IR PROFESINĖS KOMPETENCIJOS SVARBA TEISININKO VEIKLOJE

Aušra Janušauskaitė*

*Lietuvos Advokatūra, advokatės E.M.Šlapikienės kontora
Savanorių pr. 14-2, Kaunas
Tel.: +370 37 423782
El. paštas: advokatura.ausra@gmail.com*

Anotacija. Nagrinėjama tema ypač aktuali jaunai demokratinei teisinei valstybei. Pastaruoju metu vis daugiau asmenų kreipiasi teisinės pagalbos į kvalifikuotus teisininkus – advokatus, notarus, prokurorus ir pan., kuriems vis daugiau ir įvairesnių šalies gyventojų problemų tenka spręsti. Todėl yra didesnė tikimybė, kad profesionalūs teisininkai savo veikloje gali neišvengti klaidų, o tik savalaikis ir visapusiškas klaidų suvokimas leidžia jų išvengti ateityje. Atsakomybė – tai pareigos valstybei ir visuomenei suvokimas, tai pagrindinis teisės taikymo ir teisingumo įgyvendinimo įrankis ir teisinės sistemos demokratiškumo matas. Sąvoka atsakomybė dažniausia vartojama, kai kalbama apie teisinių reikalavimų paisymą, teisinę normą. Atsakingumo samprata – pamatinė etikos ir teisės kategorija. Neabejotina, kad profesinės atsakomybės taikymo ypatumų tinkamas supratimas turės ypatingai svarbia reikšmę visuomenėje, siekiant apginti savo teises ir teisėtus interesus dėl teisininkų nekvalifikuotumo. Teisininko darbas apibrėžiamas kaip ypatinga profesija, reikalaujanti ne tik atitinkamo išsilavinimo, bet ir specifinių įgūdžių ir nepriekaištingų moralinių ir komunikacinių asmens savybių. Kompetencija yra tai, kad teisininkas turi gebėti profesionaliai ir racionaliai spręsti įvairaus pobūdžio teises problemas savo praktinėje veikloje. Teisininko kompetencija siejama su gera kvalifikacija ir profesiniu meistriškumu. Savo veikloje teisininkas turi vadovautis tokiomis asmens savybėmis kaip kompetentingumas, atsakingumas, teisingumas, objektyvumas, ryžtingumas, atkaklumas, geranoriškumas, savarankiškumas, sąžiningumas, tolerantiškumas, korektiškumas, kurios apsprendžia jų profesinį tinkamumą.

Pagrindinės sąvokos: teisininkas, atsakomybė, kompetencija, profesionalas.

ĮVADAS

Dažnai reiškiamas nepasitenkinimas tiek visa Lietuvos teisine sistema, tiek atskirai teisinės pagalbos kokybe. Nemažai šalies gyventojų yra nusivylę teisininkų kompetencija, susidūrę su jų atsakomybės stoka bei abejingumu, dėl ko yra patyrę moralinės, turtinės ar neturtinės žalos. Nepaslaptis, kad dalis visuomenės teisininkus įvardija kaip labai neetiškus, neturinčius moralinio supratimo, siekiančius išskirtinai valdžios ar materialinių dalykų. Suprantama, šioje srityje kaip ir bet kurioje kitoje profesijoje, rasime elgesio pavyzdžių nuo pagirtinų ir sektinų iki akivaizdžiai netinkamų ir peiktinų, tačiau teisė neatskiriamai susijusi su etikos principais¹. Asmuo, patikėdamas savo problemą atitinkamam profesionalui, tikisi jo kvalifikuotos pagalbos. Jei profesionalas nepasiekia tam tikro rezultato, kurio buvo tikėtasi, dėl to, kad jis ne viską iki galo padarė arba padarė nekvalifikuotai, nerūpestingai, jam gali

¹ Lietuvos Respublikos advokatų etikos kodeksas. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 130-4681.

kilti atsakomybė už netinkamą savo profesinių pareigų vykdymą – profesinė atsakomybė. Istoriskai profesinė atsakomybė atsirado kaip sutartinė civilinė atsakomybė – profesinė atsakomybė gali atsirasti ir sutarties pažeidimo, ir delikto pagrindu². Civilinė atsakomybė – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius) (LR CK 6.245. str.). Civilinės atsakomybės samprata susijusi su civilinės teisės subjekto būtinybe būtinybė atsakyti už savo veiką (veikimą arba neveikimą)³. Norint pasiekti aukštą teisinių paslaugų kokybę, svarbu užtikrinti, kad teisininkas, teikiantis asmeniui teisinės paslaugas, būtų pakankamos kvalifikacijos, atidus, rūpestingas ir atsakingas už savo veiksmus⁴.

Šiuolaikinėje išsivysčiusioje ir demokratinėje visuomenėje teisininko profesija turėtų būti laikoma gerbtina profesija, nes ji reikalauja ne tik stipraus charakterio ir aukšto intelekto, bet ir noro tarnauti atsižvelgiant į asmens, visuomenės bei valstybės interesus⁵. Remiantis šiomis nuostatomis valstybė nemažai dėmesio skiria teisės specialistų rengimo kokybei ir tobulinimui. Vertinant teisininkų, kaip ir kitose veiklos srityse dirbančių asmenų, profesionalumą, visada kreiptinas dėmesys į jų kvalifikaciją ir kompetenciją. Kvalifikacija apibrėžiama kaip teisininko pasirengimas bei išsimokslinimo cenzas, t.y. tinkamumas kokiam nors darbui, kompetencija – klausimų ar reiškinų sritis su kuria teisininkas turi būti gerai susipažinęs. Šiuo metu Lietuvoje vyrauja universalus teisininko rengimo kriterijai, grindžiami socialinės paslaugos piliečiams teikimo nuostatomis ir prevencinio bei administracinio darbo kompetencijos reikalavimais. Kompetencija yra esminė individo charakteristika, tiesiogiai susieta su efektyviu aukštesnio lygio veiklos atlikimu. Kompetencijos turi koncentruotis į darbą ir kasdienį gyvenimą, talpinančios asmens motyvus, vertybes, požiūrius ir savivertę. Žmonėms ir visuomenei reikalingoje, nelengvoje teisininko profesinėje veikloje glūdi daug netikėtumų, net gundančių abejotinos vertės vilionių. Išlikti padoriam, sąžiningam, pelnyti kliento, kolegų ir visuomenės pagarbą įmanoma tik besąlygiškai laikantis griežtų procesinių moralės taisyklių⁶.

Mokslinis naujumas. Mokslinėje literatūroje kol kas nėra išsamesnių studijų, analizuojančių teisininkų atsakomybės ir kompetencijos sampratą. Iki šiol tyrinėtojai daugiau

² Mikelėnas, V. *Civilinės atsakomybės problemos: Lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.

³ Baranauskas, E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai. *Jurisprudencija*, 2003, Nr. 37(29): 59–65.

⁴ Lastauskienė, G. Požiūrio į teisinę atsakomybę paieška. *Jurisprudencija*, 2001, t. 19(11): 161-167

⁵ Perry, J.E. Thinking Like A Professional. *Journal of Legal Education*. Association of American Law School, 2008, Vol. 58, no. 2: 159–165.

⁶ Andrikis, R. Trumpos pastabos advokatų profesinės etikos klausimu. *Lietuvos advokatūra*. 2008, Nr. 1 (26): 10–11.

dėmesio skyrė gebėjimų, įgūdžių būdingų atskirų profesijų atstovams paieškai. Todėl manome, kad ši tema ir aktuali ir dar nėra visapusiškai išanalizuota. Praktinis temos aktualumas pasireiškia tuo, kad, besivystant demokratinei valstybei, paremtai teisinės valstybės ir kitais principais, gerėja piliečių supratimas apie jų pažeistų teisių ir teisėtų interesų gynimą, todėl auga ir kvalifikuotas teisinės paslaugas teikiančios profesijos atstovų skaičius. Absoliučiai daugumai žmonių šiais laikais savo gyvenime neišvengiamai tenka susidurti su kvalifikuotų teisininkų teikiamomis paslaugomis. Šie probleminiai klausimai yra ypač aktualūs, nes visuomenėje vyrauja nuostata, kad profesinė atsakomybė visada buvo, tačiau tai tapatina su teisine atsakomybe, kas asocijuojasi su valstybės prievarta ir asmeniui taikomomis sankcijomis.

Darbo tikslas – įvertinti atsakomybės ir kompetencijos svarbą profesinėje teisininkų veikloje.

Darbo metodologija. Mokslinės literatūros analizei atlikti taikyti lyginamasis analitinis, turinio analizės metodai, aprašomasis ir apibendrinimo.

REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

Paskutinis Lietuvos raidos dešimtmetis siejamas su valstybinių institucijų reformomis, aštriais politiniais ir socialiniais prieštaravimais visuomenėje bei globalia ekonomine krize. Šiuose procesuose labai svarbi socialines paslaugas teikiančių specialistų atsakomybės ir profesinės kompetencijos problema. Mokslininkai, politikai ir kiti visuomenės atstovai vieningai nesutaria ir negali iš anksto apibrėžti visų savo atsakomybės ir kompetencijos niuansų. Dabartinė laikotarpis iškelia atsakomybę kaip universalią ir vieną aktualiausių šių dienų dorovinių problemų. Atsakomybės problema iškeliamą greta laisvės, pasirinkimo, kaltės ir kitų opiausių žmogaus būties problemų. Sąvoka atsakomybė – tai dorovinių, pareiginių ir teisinių reikalavimų paisymas: asmeninė, kolektyvinė, teisinė atsakomybė⁷. Atsakomybė gali būti apibrėžta kaip asmens, žmonių grupės, institucijos įsipareigojimas už padarinius, sukeltus jų poelgių, sprendimų ar įsitikinimų. Atsakomybė apima apsvarstyta ir sąžiningą pasirinkimą, įsitikinimą, kas jis teisingas, ir jo padarinių pripažinimą. Atsakomybė priklauso nuo problemos reikšmingumo ir sprendimo pobūdžio. Atsakomybė gali būti už ką ir prieš ką.

Atsakomybė – būtinybė, pareiga atsakyti už elgesį, veiką. Atsakomybė – tai asmens suvokimas, kad jis naudojasi teisėmis nuolat būdamas visuomenėje ir dėl to yra jai nuolat

⁷Jovaiša, L. *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis, 2007.

atitinkamai įpareigotas. Asmens atsakomybė yra socialiai komunikatyvios prigimties. Tai grindžiama tuo, kad žmogaus elgesys visuomenėje tampa socialiai reikšmingas ir yra socialinių normų reguliavimo objektas. Dėl kiekvieno individo suvokiamos atsakomybės už savo veiksmus tampa įmanomas visų visuomenės narių bendras gyvenimas kartu. Kiekvienas visuomenės narys naudodamasis savo teisėmis ir suvokdamas atsakomybę prieš kitus, elgiasi taip, kad nepažeistų kitų visuomenės narių teisių. Būtent suvokta atsakomybė prieš kitus ir savanoriškas visų visuomenės narių teisių pripažinimas yra vidinis saugiklis, kuris padeda kiekvienam nariui pasirinkti tokį elgesio variantą, kad nepažeistų kitų narių teisių. Atsakomybė reiškiasi kaip asmenybės savikontrolės mechanizmas. Ji pagrįsta žmogaus gebėjimu ne tik laisvai apsispręsti ir pasirinkti poelgius, bet kartu kreipti juos siekiant prasmingų tikslų ir teigiamų veiklos rezultatų. Prisiimdamas atsakomybę už savo veiksmus ir poelgius, žmogus reiškiasi kaip visavertė asmenybė. Atsakomybę jis prisiima kaip savo paties tapatumą⁸.

Laikytina, kad atsakomybė, kaip pamatinė etikos kategorija, nusako asmens santykį su dorovine privalomybe, kai žmogaus veiksmai ir poelgiai atitinka įsisažymintą pareigą. Jeigu pareiga reiškiasi įgyvendinant sąžinės sprendimus, vadinasi, klausimas, kaip pareiga įvykdoma arba kiek asmuo kaltas, kai jos neįvykdo – yra dorovinės atsakomybės klausimas. Vadinasi, atsakomybė reiškia žmogaus priedermę atsakyti už savo veiksmus tais atvejais, kai jų padariniai priskiriami jam.

Sąvoka atsakomybė dažniausia vartojama, kai kalbama apie teisinių reikalavimų paisymą, teisinę normą. Atsakingumo samprata – pamatinė etikos ir teisės kategorija. Ji artima sąvokoms „sąžinė“, „privalomybė“, „stropumas“, „orumas“, yra susieta su emocine reakcija vykdyti pareigą ir atsakomybe už savo savarankiškus ir suvernius veiksmus. Tai bendriausias asmenybės dorovinis bruožas, motyvuojantis rūpestingą veiksmą, atliekant pareigas. Atsakomybė reiškiasi kaip asmens savikontrolės mechanizmas. Ji nusako asmens santykį su dorovine privalomybe.

Teoretikai atsakomybę skiria į šias pagrindines rūšis: moralinė atsakomybė, ekonominė atsakomybė, politinė atsakomybė, drausminė atsakomybė, teisinė atsakomybė ir pan. Taip pat įvardijamos asmeninė ir kolektyvinė atsakomybės. Bendraja prasme atsakomybė gali būti už

⁸ Bulka, S. Profesinės civilinės atsakomybės draudimo sampratos bei tiesioginės paskirties įgyvendinimo problema. *Jurisprudencija*, 2001, Nr. 19 (11): 62–70.

ką ir prieš ką. Atsakomybė pasireiškia pasekmėmis, kylančiomis subjektui dėl jo paties ar kitų asmenų elgesio⁹.

Moralinė atsakomybė atsiranda pažeidus kai kuriuos elgesio reikalavimus: tradicijas, padarumo reikalavimus t.y. to kas paprastai vadinama dorove.

Ekonominė atsakomybė yra susijusi su atsakomybe priimant ekonominio pobūdžio sprendimus, ar veikiant ekonominių organizacijų bei institucijų atžvilgiu

Politinė atsakomybė yra susijusi su atsakomybe priimant politinio pobūdžio sprendimus, ar veikiant politinių organizacijų bei institucijų atžvilgiu.

Drausminė atsakomybė yra susijusi su drausminės atsakomybės poveikiu.

Teisinė atsakomybė yra tik viena iš socialinės atsakomybės rūšių, turinti vien jai būdingą būtinąjį įstatyminio apibrėžtumo požymį. Teisinė atsakomybė visada yra naujai atsiradusi pareiga, kurios atsiradimą sąlygoja priklausančių pareigų nevykdymas. Teisinė atsakomybė suprantama kaip asmens elgesio atitikimas (neatitikimas) teisės normų sistemos reikalavimams, taigi kaip asmens teisinio atsakingumo matas. Teisinė atsakomybė susijusi ne su prievole, o su pareiga. Mūsų šalyje teisinės atsakomybės priemonėmis pirmiausia siekiama saugoti ir stiprinti esamą visuomenės gyvenimo tvarką. Be to, teisinė atsakomybė atlieka ir auklėjamąją, funkciją. Ją taikant siekiama perauklėti teisės pažeidėjus, t.y. pašalinti iš jų sąmonės (psichologijos) neigiamus, visuomenei netinkamus, t.y. skatinančius atlikti neteisėtus veiksmus, mąstymo bruožus bei įtvirtinti jų sąmonėje visuomenei tinkamo (teisėto) elgesio būtinybės poreikį. Teisinė atsakomybė skirstoma į rūšis yra pagal teisės šakas: baudžiamoji atsakomybė, administracinė atsakomybė, civilinė atsakomybė. Administracinė atsakomybė yra susijusi su priverstiniu administracinių priemonių taikymu. Baudžiamoji atsakomybė yra susijusi su priverstiniu baudžiamųjų priemonių taikymu.

Teisinė atsakomybė grindžiama šiais pagrindiniais principais: universalumo, teisėtumo principas, pagrįstumo principas, teisingumo, arba proporcingumo, principas, tikslingumo principas, atsakomybės neišvengiamumo principas, veiksmingumo principas. Akivaizdu, kad tik šių pamatinių principų nuoseklus laikymasis ir tikslinis taikymas apsprendžia konkretaus teisininko profesionalumo lygį¹⁰. Manytina, kad galimybė vertinti save ir savo veiklą yra karjeros pagrindas tų profesijų, kur reikalingas visą gyvenimą trunkantis mokymasis ir

⁹ Jaffey Peter. Liabilities in Private Law. *Legal Theory*. Cambridge University Press, 2008, Vol. 14, no. 4: 233–255.

¹⁰ Guogis, A. Kai kurie korporatyvinės socialinės atsakomybės ir socialinio teisingumo aspektai. *Viešoji politika ir administravimas*. 2006, Nr. 18: 73–74.

tobulėjimas, besitęsiantis tada, kai oficialus mokymasis yra baigtas. Nuolatinis, visa profesinės veiklos laikotarpį trunkantis mokymasis yra ir teisininko atsakomybė.

Neabejotina, kad pagrindinės atsakomybės sąlygos – kaltė, žala, prieštaraujantys (socialinėms) normoms veiksmai (elgesys), priežastinis ryšys tarp asmens veiksmų ir žalos¹¹. Atsakomybės prielaida, bendra prasme imant, yra laisvė. Ten, kur jos nėra, neįmanoma ir atsakomybė. Ir atvirkščiai, – atsakomybė yra laisvės sąlyga: bet koks atsakomybės neįvykis veda į savo ir kitų asmenų laisvės paneigimą. Asmuo, turėdamas laisvą valią, pats apsisprendžia, kaip elgtis, kartu prisiima ir atsakomybę už savo elgesį. Žmogų, kuris elgiasi dorai, lydi teismo jausmas. Elgdamasis nedorai praranda teismą. Netekus teismo, išgyvenama kaltė – neteismo būseną, kurią patiria žmogus, pažeidęs dorovės normas, prasižengęs ar nusikaltęs. Kaltė kyla tuomet, kai asmuo suvokia, kad tų veiksmų ir poelgių priežastis yra jis pats.

Bendravimo įgūdžiai su klientu ir bendradarbiais yra vienas iš pagrindinių mąstymo elementų. Tinkamai bendraujant galima išvengti konfliktų, palaikyti puikią psichoemocinę aplinką ir „užgesinti“ iškilius nesutarimus. Bendravimo įgūdžius teisininkas turi jausti, valdyti ir sumaniai taikyti lygiai taip, kaip ir dalykinius gebėjimus. Noras bendrauti su kitu ir pasitikėjimas savimi, gebėjimas įsijausti į kitą ir mokėjimas tinkamai elgtis įvairiose socialinėse situacijose atspindi teisininko komunikacinę kompetenciją¹².

Kalbant apie profesinę kompetenciją, t.y. tinkamumą atlikti konkretų darbą, dažniausiai mintyse turimos žinios, kaip teorinis pasirengimas, bei praktiniai įgūdžiai ir gebėjimai. Analizuojant kompetenciją, svarbu yra išsiaiškinti jos sampratą. Tarptautinių žodžių žodynas pateikia tokius kompetencijos apibrėžimus¹³: Kompetencija (*lot. competentia — priklausomybė pagal teisę*) tai:

1. Klausimų ar reiškinių sritis, su kuria kas gerai susipažinęs;
2. Visuma kurio nors organo arba pareigūno teisių ir pareigų, nustatytų to organo statuto ar nuostatų.

Akivaizdu, kad kompetenciją galima apibrėžti kaip žinių, įgūdžių, sugebėjimų visumą, reikalingą darbuotojui jo darbui atlikti, pasiekiant reikiamo rezultato, tai žmogaus raiška arba

¹¹ Norkūnas, A. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 28(20): 112-119.

¹² Jucevičienė, P., Lepaitė D. Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai*. 2000, Nr. 22: 44-50.

¹³ *Tarptautinių žodžių žodynas* / sudarytojai A. Bendorienė, V. Bogušienė, E. Dagtė ir kiti. Atsakingasis redaktorius A. Kinderys. Vilnius, 2001.

gebėjimas veikti, sąlygotas individo žinių, mokėjimų, įgūdžių požiūrių, asmenybės savybių bei vertybių¹⁴. Kompetencija priimtina išskaidyti į šias pagrindines dalis:

- Santykių (bendravimo) kompetencija. Tai mokėjimas sukurti ir palaikyti santykius, pasikeisti informacija, prisitaikyti prie įvairaus charakterio klientų.
- Techninė kompetencija. Tai visuma žinių, reikalingų bazinei profesijai (pvz., teisininko).
- Organizacinė (metodinė) kompetencija. Mokėjimas organizuoti savo darbą, planuoti, derinti, nustatyti prioritetus.
- Vadybinė kompetencija. Tai mokėjimas įkvėpti, motyvuoti, valdyti stresus ir konfliktus, mokėjimas organizuoti kitų darbą.
- Strateginė kompetencija yra mokėjimas komunikuoti sistemoje, mokėjimas kooperuotis, prisitaikyti, apibrėžti savo veikimo laisvę.
- Kliento aplinkos pažinimo kompetencija. Tai yra sugebėjimas pažinti kliento aplinką.
- Pedagoginė kompetencija yra mokėjimas paaiškinti, padėti suprasti, vadovauti naujovėms. Ši kompetencijos dalis ypač svarbi teisininkams aiškinant klientams savo taktiką ir strategiją bei tinkamą jos atlikimą.
- Kognityvinė (pažintinė) kompetencija. Tai mokėjimas mokytis, mokėjimas vystyti naujas kompetencijas.

Visuomenėje yra susiformavusi nuomonė, kad teisininko profesijai pakanka tik gero teorinio parengtumo. Tačiau ši profesija reikalauja labai skirtingų žinių ir aukštos erudicijos, o profesinė veikla siejama su didele atsakomybe ir rizika. Specialisto kompetencija suprantama kaip tam tikrų mokslo žinių, mokėjimų, gebėjimų, įgūdžių, patyrimo ir pažinimo faktų įsisavinta visuma, skirta darbui konkrečioje profesijoje, t.y. specialus pasirengimo lygis (kvalifikacija). Tai fiksuota kategorija, kurią įgijęs žmogus gali kokybiškai dirbti atitinkamos rūšies ir sudėtingumo darbą, t.y. teisės aktų nustatyta tvarka pripažintas mokėjimas ir teisė verstis tam tikra profesine veikla. Be specialiųjų žinių arba bazinio pasirengimo, kuris įgyjamas ugdymo procese, naivu būtų tikėtis profesionalumo darbe. Akivaizdu, kad turi formuotis tam tikros kompetencijos, kuriose dominuoja specializuoti gebėjimai ir konkretūs įgūdžiai, kurių reikalauja konkrečios profesinės veiklos standartai.

¹⁴ Nedzinskas, E.; Bankauskienė, N. Sąvokų atsakingumas ir atsakomybė semantiniai ryšiai su etikos kategorijomis. *Jaunųjų mokslininkų darbai*. Šiaulių universitetas. 2009, Nr. 1(22): 136–144.

Teisininko asmenybės savybės sąlygoja jo santykius su piliečiais ir yra būtina profesinio tinkamumo sąlyga. Moralinių savybių formavimas vyksta įsisavinant dvasines visuomenės ir profesijos vertybes, veiklos procese virstant joms poreikiais ir įsitikinimais. Teisininko asmenybės bruožai, pasireiškiantys jo santykiuose su piliečiais, aplinkiniais ir bendruomene, padeda kelti visuomenės doros lygį ir tuo pačiu – spręsti teises problemas. Pateikiame, mūsų nuomone, svarbiausias ugdytinas teisininko asmens savybes apsprendžiančias jų profesinį tinkamumą: kompetentingumas, atsakingumas, teisingumas, objektyvumas, ryžtingumas, atkaklumas, geranoriškumas, savarankiškumas, sąžiningumas, tolerantiškumas, korektiškumas.

Teisininkas turi gebėti jausti atsakomybę už savo darbo rezultatus, vadovautis teisingumo jausmu, sugebėti priimti teisiškai pagrįstus sprendimus, gali jausti simpatiją ar antipatiją, tačiau tai neturi rasti atgarsio darbo kokybėje¹⁵. Atvirai bendrauti su piliečiais pasitelkiant komunikabilumo įgūdžius – kad ir kokius jausmus besukeltų pilietis, santykiai su juo turi būti geranoriški, korektiški, dėmesingi, o jo problemos turi būti vertinamos adekvačiai. Teisininkas turi nesitraukti prieš kliūtis, atsirandančias veiklos procese, ir užbaigti pradėtą darbą – tai savybės, kurios tobulėja su darbo patirtimi ir profesinės pareigos supratimu, įveikiant save patį, savo silpnybes. Teisininkas turi būti tolerantiškas, jeigu nori pasiekti sutarimo su piliečiais, mokėti analizuoti savo veiklą, matyti savo klaidas ir jų taisymo kelius, objektyviai vertinti savo veiksmus ir elgesį, neatsitveriant ir nesiteisinant – viena iš savybių, leidžiančių teisininkui ne tik sąžiningai atlikti pareigas, bet ir tobulinti profesinės veiklos įgūdžius. Manytina, kad kuo daugiau išryškinama teisininko profesionalių savybių, tuo jo darbas bus efektyvesnis¹⁶.

Teisininkas, kaip ir kiekvienas žmogus, darbe ir gyvenime vadovaujasi doroviniais principais, tam tikromis socialinėmis normomis ir vertybėmis. Savo veikloje teisininkas privalo būti stropus, uolus, kruopštus ir rūpestingas. Kiekvienas teisininkas, atlikdamas pareigą, nuolat išgyvena vidinę atsakomybę, įtampą už savo veiksmus, kurių jis imasi. Profesinės atsakomybės ypatumas tas, jog nepakanka gerų norų ir valios, dar reikalingos žinios, išsiauklėjimas bei mokėjimas vadovautis profesiniais reikalavimais. Vadinasi, teisininkas, neįsisąmoninęs savo profesinės atsakomybės, negali sėkmingai atlikti ir profesinės pareigos.

¹⁵ Norkūnas, A. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 28(20): 112–119.

¹⁶ Statkevičius, M. Atsargumo, atidumo, rūpestingumo standartai profesinėje notaro veikloje. *Notariatas*. 2008, Nr. 5: 9–13.

Siekdami būti didesniais savo srities profesionalais, teisininkai turėtų dažniau vertinti savo meistriškumą, įgūdžius, žinias, savybes bei veiklą. Ją siūlome atlikti tokiais etapais:

- Analizuoti savo veiklą, tam tikrais laiko tarpais, užrašyti juos, lyginti skirting laikotarpių pasiekimus. Žymėti savo pasiekimus per tam tikrą laikotarpį (išklausti kursai, įgytas mokslinis laipsnis, žmonių aptarnavimo kokybė, kiekybė ir pan.).
- Lyginti asmenines analizes su kolegomis. Tai skatintų konkurenciją ir tuo pačiu metu informacijos sklaidą tarp kolegų. Šiame etape profesionalumo ir aukštesnio kompetencijos lygio siekiantys teisininkai turėtų galimybę į visa tai pažvelgti iš objektyvios pusės ir „pamatyti save iš šono“.

IŠVADOS

Atsakomybė – tai vienas iš teisingumo bruožų, dorovinio elgesio pamatas, pamatinė etikos ir teisės kategorija, ji artima sąvokoms „sąžinė“, „privalomybė“, „stropumas“, „orumas“, yra susieta su emocine reakcija – vykdyti pareigą. Tai savimonės konstruktas, asmens savikontrolės mechanizmas, susijęs su teismo ir kaltės suvokimu ir reiškiasi, kaip žmogaus prisiimama atsakomybės už savo savarankiškus ir suvernius veiksmus, parodo sąmoningumo, dorovinės kultūros ir laisvės laipsnį. Kompetencija yra įgūdžiai, gebėjimai ir charakteristikos, išryškėjantys žmonių veikloje siekiant sėkmingo rezultato, kai jie atlieka tam tikras užduotis ir veikia tam tikromis aplinkybėmis.

Teisininkų veiklos kokybiškumas yra preziuruojamas, todėl jų veiklai taikomi didesni, reiklesni elgesio standartai, o rūpestingumo pareigos turinys ir pobūdis yra specifiniai. Teisininko veikla grindžiama balanso įtvirtinimu tarp kliento interesų patenkinimo ir teisingumo įgyvendinimo, todėl šių profesionalų veiksmams taikomi ne tik bendražmogiški, bet ir specialūs elgesio standartai, todėl teisininko profesinė atsakomybė gali kilti ne tik tada, kai pažeidžiami specialūs standartai, nustatyti teisininko veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose, bet taip pat ir profesinės etikos taisyklėse. Teisinės pareigos nėra orientuotos į apibrėžtą rezultatą, todėl teisininkų profesinės atsakomybės taikymas priklausys nuo to, ar buvo įdėtos visos įmanomos pastangos konkrečiam rezultatui pasiekti.

LITERATŪRA

1. Andrikis, R. Trumpos pastabos advokatų profesinės etikos klausimu. *Lietuvos advokatūra*. 2008, Nr. 1 (26): 10–11.
2. Baranauskas, E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai. *Jurisprudencija*. 2003, Nr. 37(29): 59–65.

3. Bulka, S. Profesinės civilinės atsakomybės draudimo sampratos bei tiesioginės paskirties įgyvendinimo problema. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 19 (11): 62–70.
4. Guogis, A. Kai kurie korporatyvinės socialinės atsakomybės ir socialinio teisingumo aspektai. *Viešoji politika ir administravimas*. 2006, Nr. 18: 73–74.
5. Jaffey Peter. Liabilities in Private Law. *Legal Theory*. Cambridge University Press, 2008, Vol. 14, no. 4: 233–255.
6. Jovaiša, L. *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis, 2007.
7. Jucevičienė, P.; Lepaitė, D. Kompetencijos sampratos erdvė. *Socialiniai mokslai*. 2000, Nr. 22: 44–50.
8. Lastauskienė, G. Požiūrio į teisinę atsakomybę paieška. *Jurisprudencija*. 2001, t. 19(11): 161–167.
9. Lietuvos Respublikos advokatų etikos kodeksas. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 13–4681.
10. Mikelėnas, V. *Civilinės atsakomybės problemos: Lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.
11. Nedzinskas, E.; Bankauskienė, N. Sąvokų atsakingumas ir atsakomybė semantiniai ryšiai su etikos kategorijomis. *Jaunųjų mokslininkų darbai*. Šiaulių universitetas. 2009, Nr. 1(22): 136–144.
12. Norkūnas, A. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 28(20): 112–119.
13. Perry, J. E. Thinking Like A Professional. *Journal of Legal Education*. Association of American Law School, 2008, Vol. 58, no. 2: 159–165.
14. Statkevičius, M. Atsargumo, atidumo, rūpestingumo standartai profesinėje notaro veikloje. *Notariatas*. 2008, Nr. 5: 9–13.
15. *Tarptautinių žodžių žodynas / sudarytojai A. Bendorienė, V. Bogušienė, E. Dagtė ir kiti. Atsakingasis redaktorius A. Kinderys*. Vilnius, 2001.

THE IMPORTANCE OF LIABILITY AND PROFESSIONAL COMPETENCE IN LEGAL PRACTICE

Aušra Janušauskaitė*

Lithuanian Bar Association, Advocate E.M. Šlapikienė Firm

Summary

The topic is particularly relevant for young democratic rule of law. Recently, more and more people are turning to qualified legal aid lawyers – lawyers, notaries, prosecutors, and so on., Which are more and more diverse population of the country are facing problems. Therefore, it is more likely that professional lawyers in their work, will do errors, but errors in a timely and comprehensive understanding allows to avoid them in future. Responsibility – a duty to the state and the public perception is the main application of the law and justice in the legal system tool and a measure of democracy. The term is usually used when it comes to the legal requirements are respected, the legal rate. Responsibility concept – fundamental ethical and legal category. There is no doubt that the professional responsibility of proper understanding of the characteristics will be very important in society, in order to protect their legitimate rights and interests of lawyers not professional. The legal work is defined as a specific profession, requiring not only the education, but also specific skills and impeccable moral character and personal communication. Competence is the fact that a lawyer must be able to professionally and rationally deal with a wide range of legal issues in their practice. The legal expertise associated with good qualifications and professional excellence. In its activities, the lawyer must respect the personal qualities of competence, responsibility, fairness, objectivity,

determination, perseverance, kindness, independence, honesty, tolerance, correctness, which is determined by their professional suitability

Keywords: Lawyer, responsibility, competence, professional.

Aušra Janušauskaitė*, teisės magistrė, Advokatės E.M. Šlapikienės kontora, advokato padėjėja. Mokslinių interesų kryptys–civilinė teisė, karjeros ypatybės, visuomenės saugumas.

Aušra Janušauskaitė*, Master of Laws, Assistant Lawyer, Lithuanian Bar Association Advocate E.M. Šlapikienė Firm.
Research interests: civil law, career characteristics, public safety.